Mechanizmy władzy i trwałość instytucji w kontekście książki Retribution Donald Trump and the Campaign

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Tekst analizuje współczesną mobilizację polityczną jako walkę o ograniczony zasób uwagi, gdzie kontrowersja staje się skutecznym narzędziem komunikacyjnym. Autor przywołuje teorie agenda setting i flamingu, by wyjaśnić, jak język kształtuje postrzeganie rzeczywistości przez obywateli. Kluczowym elementem jest analiza tożsamości społecznej oraz mechanizmów polaryzacji afektywnej i dysonansu poznawczego, które sprawiają, że przekonania polityczne stają się częścią „ja" jednostki. Artykuł zwraca również uwagę na rytualny charakter wieców politycznych (zbiorowa efuzja) oraz performatywny aspekt przywództwa populistycznego. Całość ukazuje, jak psychologia poznawcza i socjologia tłumu są wykorzystywane do budowania trwałych więzi grupowych i odporności na fakty w spolaryzowanym środowisku politycznym.

The text analyzes contemporary political mobilization as a struggle for the limited resource of attention, where controversy becomes an effective communication tool. The author invokes theories of agenda-setting and flaming to explain how language shapes citizens' perception of reality. A key element is the analysis of social identity as well as mechanisms of affective polarization and cognitive dissonance, which cause political beliefs to become part of an individual's 'self'. The article also draws attention to the ritualistic nature of political rallies (collective effervescence) and the performative aspect of populist leadership. Overall, it shows how cognitive psychology and crowd sociology are utilized to build lasting group bonds and resistance to facts in a polarized political environment.

Artykuł stanowi interdyscyplinarną analizę mechanizmów władzy, sprawczości i ograniczeń instytucjonalnych na przykładzie prezydentury Donalda Trumpa. Autor

stawia tezę, że choć charyzmatyczny lider może zdominować rynek uwagi, zmobilizować masy poprzez tożsamościowe narracje i przejąć ogromne zasoby symboliczne, jego rzeczywista moc jest zawsze filtrowana przez złożony system 'veto players' oraz strukturalną bezwładność państwa. Kluczowym wnioskiem jest spostrzeżenie o procesie depersonalizacji sukcesu politycznego: trwałe zmiany w prawie, infrastrukturze czy kulturze administracyjnej, które wprowadza zwycięzca, przestają być jego osobistą własnością w momencie ich instytucjonalizacji. Stają się one zdepersonalizowanym zasobem republiki, który w przyszłości może zostać przejęty i wykorzystany przez politycznych przeciwników autora tych zmian. Tekst rzuca tym samym wyzwanie dychotomii między 'silnym' a 'ograniczonym' przywódcą, sugerując, że prawdziwa skala wpływu historycznego mierzy się nie intensywnością konfliktu, lecz stopniem, w jakim wprowadzone reformy trwają i funkcjonują niezależnie od swojego twórcy.

SŁOWA KLUCZOWE

mechanizmy władzy | trwałość instytucji | mobilizacja polityczna | agenda setting | framing | social identity theory | affective polarization | motivated reasoning | collective effervescence | veto players | state capacity | path dependence | policy feedback | infrastructural power | dual democratic legitimacy

Mechanizmy uwagi i tożsamości w mobilizacji politycznej

Herbert Simon zauważył, że w świecie nadmiaru informacji rzadkim zasobem staje się uwaga. Współczesna kampania polityczna jest zatem konkurencją nie tylko o poparcie, lecz przede wszystkim o znalezienie się w ograniczonym polu poznawczym obywatela. Kontrowersja, konflikt i transgresja mogą być ekonomicznie niezwykle skutecznymi technologiami zdobywania uwagi, gdyż generują natychmiastową reakcję mediów, przeciwników oraz platform cyfrowych. Nie oznacza to jednak, że mechanizm optymalny dla rynku uwagi jest jednocześnie korzystny dla deliberacji demokratycznej; system medialny często nagradza właśnie te cechy komunikatu, które pogłębiają polaryzację i obniżają jego wartość informacyjną.

Walter Lippmann już sto lat temu pisał, że ludzie nie reagują na świat polityczny w całej jego złożoności, lecz na jego uproszczone obrazy. Tezę tę rozwinęli McCombs i Shaw w teorii agenda setting, według której media kształtują hierarchię problemów uznawanych przez odbiorców za istotne. Robert Entman uzupełnił ten obraz pojęciem framingu: selekcja konkretnych aspektów rzeczywistości i sposób ich powiązania wpływają na definicję problemu, wskazanie jego przyczyn oraz wybór preferowanego rozwiązania. Język polityczny nie jest zatem jedynie ozdobnikiem otaczającym „realną politykę", lecz aktywnie uczestniczy w konstruowaniu sposobu, w jaki obywatele klasyfikują dane. George Lakoff zwraca w tym kontekście uwagę na poznawczą funkcję metafor.

Określenia takie jak „inwazja", „polowanie", „odzyskanie kraju", „deep state" czy „retrybucja" uruchamiają kompletne schematy poznawcze, zawierające sprawcę, ofiarę, zagrożenie oraz moralnie intuicyjną odpowiedź. Robert Shiller w koncepcji narrative economics pokazuje z kolei, że narracje mogą rozprzestrzeniać się społecznie i realnie zmieniać decyzje gospodarcze oraz polityczne. Ich siła nie wynika z wartości prawdziwościowej pojedynczego zdania, lecz ze zdolności do powiązania wielu doświadczeń w komunikacyjnie zrozumiałą całość.

Tajfel i Turner w ramach social identity theory wyjaśniają, dlaczego przekaz polityczny często wykracza poza poziom interesu materialnego. Ludzie definiują część własnego „ja" poprzez grupy, z którymi się utożsamiają, przez co sukces lub upokorzenie wspólnoty jest przeżywane jako doświadczenie osobiste. Partyjność może zatem ewoluować z opinii na temat programu w głęboką tożsamość społeczną. Literatura poświęcona affective polarization wskazuje na rosnące znaczenie emocjonalnej oceny zwolenników przeciwnego obozu, niezależnie od poziomu wiedzy o ich postulatach. W takim środowisku wyborcza porażka przestaje być jedynie utratą konkretnej linii politycznej, a staje się przeżywana jako zbiorowa degradacja statusu.

Leon Festinger i teoria dysonansu poznawczego pozwalają zrozumieć odporność silnych identyfikacji na nowe fakty. Jeśli informacja podważa kluczowy element tożsamości grupowej, jej przyjęcie może być psychologicznie kosztowniejsze niż reinterpretacja samego faktu. Ziva Kunda opisuje pokrewny proces jako motivated reasoning, w którym wcześniejsze cele i identyfikacje sterują selekcją, ważeniem oraz zapamiętywaniem informacji. Nie oznacza to, że zwolennicy jednego obozu są „nieracjonalni", podczas gdy inni są wolni od tych mechanizmów; są to uniwersalne właściwości ludzkiego poznania, które polityka grupowa potrafi wzmacniać.

Cass Sunstein wskazuje tu na mechanizm polaryzacji grupowej: dyskusja w jednorodnym środowisku może popchnąć uczestników ku stanowiskom bardziej skrajnym niż ich pierwotne poglądy, gdyż słyszą oni głównie argumenty zgodne z linią grupy i uczą się, które postawy sygnalizują pełne członkostwo. Elisabeth Noelle-Neumann w teorii spirali milczenia opisuje proces

odwrotny: osoba przekonana, że jej stanowisko jest społecznie izolowane, często przestaje je publicznie wyrażać. Wielkie wiece i internetowe wspólnoty pełnią zatem funkcję nie tylko perswazyjną, lecz i informacyjną – uświadamiają uczestnikom, że ich poglądy mają społeczne oparcie.

Randall Collins i Émile Durkheim pozwalają uchwycić rytualny charakter politycznej mobilizacji. Fizyczna obecność tłumu, wspólny obiekt uwagi, synchronizacja gestów i powtarzalne symbole generują szczególną energię emocjonalną oraz poczucie solidarności. Durkheimowska „zbiorowa efuzja" (collective effervescence) tłumaczy, dlaczego masowy wiec nie jest jedynie kanałem przekazu programowego. Uczestnik doświadcza w nim wspólnoty jako realnej zbiorowości, co nadaje ogromne znaczenie symbolom i wydarzeniom, takim jak fotografia po zamachu w Butler.

Erving Goffman rozszerza tę analizę o teorię performansu. Polityk nie tylko argumentuje, lecz publicznie odgrywa rolę, kreując definicję sytuacji. Trumpowski sposób komunikacji – improwizacyjny, dygresyjny, łączący humor z konfliktem i autobiografią – można interpretować jako performowanie odmienności wobec klasycznej profesjonalnej polityki. Benjamin Moffitt nazywa to populistycznym stylem politycznym (political style), w którym łamanie konwencji staje się sygnałem autentyczności i dystansu wobec establishmentu. Krytyka manier przywódcy może zatem paradoksalnie wzmacniać jego markę, o ile publiczność uznaje tradycyjne normy zachowania za element odrzucanego systemu.

Instytucjonalne i psychologiczne bariery sprawczości politycznej

Teoria psychological reactance Jacka Brehma wprowadza istotny mechanizm warunkujący reakcję na sankcje. Człowiek, który postrzega działania instytucji jako próbę odebrania mu swobody, może paradoksalnie zwiększyć przywiązanie do zagrożonego wyboru. Nie oznacza to jednak, że każdy proces, zakaz czy krytyka automatycznie wzmacniają polityka; efekt ten zależy od wcześniejszego poziomu zaufania do instytucji. Osoba uznająca sąd za bezstronny może potraktować niekorzystny wyrok jako wiarygodną informację, podczas gdy obywatel przekonany o partyjnym charakterze sądownictwa odczyta ten sam fakt jako potwierdzenie teorii prześladowania.

W analizowanym przypadku problem prawnej legitymizacji ma większe znaczenie niż pojedynczy proces. Karl interpretuje postępowania przeciw Trumpowi jako element budujący narrację retrybucji i konfliktu z aparatem wymiaru sprawiedliwości. Sam fakt politycznego wykorzystania procesu nie dowodzi jednak motywacji prokuratora ani prawidłowości bądź wadliwości samego

postępowania. Należy konsekwentnie oddzielać prawną ocenę materiału dowodowego, polityczną interpretację wydarzeń oraz społeczną recepcję procesu – te trzy poziomy mogą rozwijać się w zupełnie różnych kierunkach.

Carl Schmitt dostarcza jednej z najbardziej radykalnych teorii polityczności, definiując jej rdzeń poprzez rozróżnienie przyjaciel-wróg. Jego kategorie są użyteczne do analizy retoryki "wroga wewnętrznego", lecz powinny służyć jako instrument interpretacji, a nie automatyczna klasyfikacja całego systemu. Chantal Mouffe proponuje w odpowiedzi koncepcję agonizmu: konflikt jest nieunikniony i nie powinien być wypierany, jednak demokracja musi przekształcić egzystencjalnego wroga w prawomocnego przeciwnika. Przeciwnik może reprezentować projekt, którego zwycięstwa bardzo nie chcemy, lecz nadal posiada prawo do konkurowania o władzę. Adam Przeworski wyraża podobną intuicję, opisując demokrację jako system zinstytucjonalizowanej niepewności. Strony akceptują wynik, którego nie znają wcześniej, ponieważ zachowują możliwość udziału w kolejnej rundzie. Demokratyczna przegrana jest zatem czasowa, nie egzystencjalna. W tym właśnie miejscu ujawnia się najgłębsze ograniczenie metafory "zwycięzca bierze wszystko": może ona trafnie opisywać techniczną zasadę przydziału elektorów w wielu stanach, lecz nie może być normatywną zasadą, według której zwycięzca zabiera przeciwnikowi możliwość przyszłego powrotu.

Juan Linz wskazywał dodatkowo na problem dual democratic legitimacy w systemie prezydenckim. Prezydent może odwoływać się do mandatu z ogólnokrajowych wyborów, lecz Kongres również składa się z demokratycznie wybranych przedstawicieli. Gubernatorzy posiadają własne mandaty, a federalizm rozdziela kompetencje pomiędzy różne poziomy władzy. Demokratyczna legitymizacja nie jest więc monopolem jednej elekcji. Właśnie ta wielość prawomocnych mandatów sprawia, że konflikt pomiędzy instytucjami nie musi być dowodem awarii systemu; może być konsekwencją jego celowej konstrukcji. George Tsebelis ujmuje tę samą rzeczywistość formalnie poprzez teorię veto players. Zmiana status quo jest tym trudniejsza, im więcej aktorów musi ją zaakceptować i im bardziej oddalone są od siebie ich preferencje. System amerykański tworzy dużą liczbę takich punktów: Izbę Reprezentantów, Senat, prezydenta, sądy oraz – w zależności od dziedziny – stany i organy administracyjne.

Wielość veto players chroni przed gwałtownym przesunięciem polityki, ale może również prowadzić do gridlock. Ograniczenie władzy i skuteczność adaptacyjna pozostają więc wartościami znajdującymi się w stałym napięciu. Najbardziej klasycznym prawnym wyrazem tej relacyjności pozostaje Youngstown Sheet & Tube Co. v.

Instytucjonalne i prawne granice prezydenckiej sprawczości

W sprawie Youngstown Sheet & Tube Co. v. Sawyer opinia sędziego Jacksona rozróżniła sytuację prezydenta działającego z poparciem Kongresu, w obszarze jego milczenia oraz przeciw jego woli. Model ten pokazuje, dlaczego nie istnieje jedna uniwersalna wartość "siły prezydenta" – zależy ona bowiem od przedmiotu i źródła kompetencji. Podobnej precyzji należy dziś wymagać w odniesieniu do sprawy Trump v. United States. Sąd Najwyższy przyznał absolutny immunitet dla działań mieszczących się w rdzeniu wyłącznych kompetencji konstytucyjnych oraz ochronę dla pozostałych czynności urzędowych, nie rozszerzając jej jednak na działania prywatne. Opisywanie tego rozstrzygnięcia jako "pełnej bezkarności prezydenta" zaciera istotne rozróżnienia, które były przedmiotem samego orzeczenia. Konstytucjonalizm jest właśnie sztuką rozróżniania takich kategorii.

Mandat polityczny może uzasadniać kierunek działań, lecz nie tworzy on sam w sobie kompetencji prawnej. Popularność nie zastępuje delegacji ustawowej, a bezpieczeństwo narodowe nie stanowi uniwersalnego argumentu pozwalającego pominąć wszelkie ograniczenia proceduralne. Jednocześnie formalne ograniczenie pozostaje skuteczne tylko wtedy, gdy instytucje dysponują zdolnością do jego egzekwowania. Rule of law i state capacity są zatem nierozerwalnie powiązane: prawo bez wykonania jest deklaracją, natomiast wykonanie bez ogólnych reguł staje się dyskrecjonalnością. Lon Fuller pozwala uchwycić wewnętrzne warunki praworządności poprzez wymogi generalności, jawności, względnej stabilności, niesprzeczności, wykonalności oraz zgodności oficjalnego działania z ogłoszoną normą. Joseph Raz podkreślał natomiast, że rule of law nie gwarantuje moralnej doskonałości każdej ustawy, lecz ogranicza arbitralność formy rządzenia. Rozróżnienie to ma kluczowe znaczenie dla pojęcia retrybucji.

Polityczna odpowiedzialność za rzeczywiste naruszenia może być elementem państwa prawa, o ile opiera się na generalnych normach, dowodach i procedurze; selektywne wykorzystywanie tych samych instrumentów w zależności od relacji z centrum politycznym tworzyłoby zupełnie inny problem instytucjonalny. Analiza naukowa musi zatem badać procedurę i generalność stosowanej normy, zamiast przypisywać charakter działania na podstawie samego retorycznego określenia "odwet". Hannah Arendt pozwala tutaj rozróżnić power od violence. Władza w jej ujęciu wyrasta z możliwości wspólnego działania i uznawania instytucji, podczas gdy przemoc jest instrumentem, który może wymusić określone zachowanie, lecz sam nie produkuje trwałej legitymizacji. Z tego wynika, że państwo nie staje się społecznie silniejsze jedynie poprzez zwiększanie katalogu sankcji. System, którego decyzje są dobrowolnie akceptowane przez większość adresatów jako prawomocne,

wymaga mniej zasobów przymusu niż system oparty na permanentnym wymuszaniu posłuszeństwa. Tylerowska procedural justice, Eastonowskie diffuse support i Arendtowska koncepcja władzy zbiegają się zatem w jednym punkcie: legitymizacja jest również zasobem administracyjnym.

Machiavelli dostarcza odmiennej, lecz równie potrzebnej perspektywy. Jego virtù można rozumieć jako zdolność lidera do adaptacji wobec nieprzewidywalności fortuny. Powrót Trumpa do władzy po porażce wyborczej, procesach, zmianach w otoczeniu partyjnym i zamachu w Butler może być analizowany jako przypadek wysokiej politycznej adaptacyjności, bez konieczności dokonywania moralnej oceny całego projektu. Machiavelli przypomina, że skuteczność polityczna wymaga nie tylko posiadania programu, lecz przede wszystkim dostosowywania metod działania do zmieniających się okoliczności.

Instytucjonalne i systemowe ramy ograniczające sprawczość władzy

Hobbes, Locke i Monteskiusz definiują trzy klasyczne wymiary teorii państwa. Hobbes przypomina, że podstawowym źródłem społecznego popytu na władzę jest bezpieczeństwo i zdolność utrzymania porządku. Locke ogranicza tę władzę prawami oraz zasadą powierzonych kompetencji, przeciwstawiając legalny rząd arbitralnemu panowaniu. Monteskiusz instytucjonalizuje tę nieufność poprzez rozdzielenie władzy. Amerykańska konstrukcja prezydentury stanowi historyczną próbę pogodzenia tych trzech intuicji: wymaga centrum zdolnego do działania w kryzysie, lecz odmawia mu nieograniczonych prerogatyw, tworząc konkurencyjne instytucje mogące je kontrolować.

Robert Jervis i teoria security dilemma przypominają, że sprawczość państwa nie funkcjonuje w próżni. Działanie zwiększające własne bezpieczeństwo może zostać uznane przez przeciwnika za przygotowanie ofensywne, co wywołuje reakcję potęgującą ryzyko po obu stronach. W tym kontekście Thomas Schelling odróżnia deterrence – odstraszanie przed podjęciem określonego działania – od compellence, czyli próby zmuszenia aktora do zmiany jego zachowania. Baza przemysłowa, zapasy i odporne łańcuchy dostaw mogą służyć odstraszaniu bez faktycznego użycia siły; zmniejszają one bowiem prawdopodobieństwo, że przeciwnik uzna szybkie wyczerpanie amerykańskich zasobów za realistyczną strategię. Podczas gdy realistyczna teoria stosunków międzynarodowych podkreśla brak nadrzędnej władzy gwarantującej bezpieczeństwo państw, liberalny instytucjonalizm Keohane'a wskazuje, że powtarzalna współpraca i instytucje obniżają koszty transakcyjne oraz zwiększają przewidywalność. Amerykańska strategia odporności może

zatem racjonalnie łączyć rozwój krajowych zdolności z sojuszniczym friend-shoringiem. Pełna autarkia nie jest konieczna, jeżeli państwo potrafi zbudować sieć zależności trudnych do jednoczesnego przerwania.

Robert Axelrod uzupełnia ten obraz teorią iterated cooperation. Aktorzy współpracują nie dlatego, że ich interesy przestały być sprzeczne, lecz ponieważ spodziewają się kolejnych rund interakcji i dbają o przyszłą reputację. Sojusze międzynarodowe, podobnie jak trwałe relacje gospodarcze, są aktywami o wartości wykraczającej poza rachunek pojedynczej transakcji. Tym samym doraźna skuteczność w jednej rundzie może kolidować z maksymalizacją wartości długookresowej relacji; jest to kolejny przykład sytuacji, w której pozorne ograniczenie swobody działania staje się strategicznym zasobem.

Robert Putnam, analizując two-level games, pokazuje, że przywódca negocjuje równocześnie z partnerem zagranicznym i własnym systemem politycznym. Kongres, opinia publiczna, biznes czy grupy interesów ograniczają zbiór porozumień możliwych do zaakceptowania w kraju. Paradoksalnie takie ograniczenie może zwiększyć siłę negocjacyjną: przywódca wiarygodnie komunikuje partnerowi, że dalsze ustępstwa nie zostałyby politycznie ratyfikowane. Nie każde ograniczenie prezydenta jest więc osłabieniem państwa.

Tocqueville przypomina z kolei, że amerykańska demokracja nigdy nie sprowadzała się wyłącznie do konstytucyjnych władz federalnych. Jej odporność wyrastała z samorządności, stowarzyszeń i kultury obywatelskiego współdziałania. Robert Putnam rozwinął ten wątek za pomocą pojęcia social capital, rozróżniając kapitał wiążący ludzi podobnych oraz pomostowy kapitał łączący grupy odmienne. Populistyczna mobilizacja może silnie zwiększać pierwszy rodzaj kapitału i solidarność wewnątrz obozu, jednocześnie niszcząc relacje przekraczające granice partyjne. Ma to kluczowe znaczenie, gdyż zdolność społeczeństwa do współpracy przy wspólnych problemach zależy nie tylko od sprawności administracji, lecz przede wszystkim od minimalnego poziomu wzajemnego zaufania.

Instytucjonalna depersonalizacja i niezamierzone skutki władzy

Simmel i Lewis Coser wskazują, że konflikt nie musi być zjawiskiem wyłącznie destrukcyjnym. Wspólny przeciwnik potrafi integrować grupę, pozwalając na czasowe zawieszenie różnic interesów. To tłumaczy mechanizm koalicji, w której przedsiębiorca technologiczny, robotnik przemysłowy,

konserwatysta religijny, libertarianin i zwolennik MAHA mogą funkcjonować pod jednym politycznym szyldem.

Problem pojawia się jednak po zdobyciu władzy, gdy negatywna integracja „przeciw komuś" musi zostać przekształcona w konkretne decyzje o podziale ograniczonych zasobów. Budżet, regulacje i polityka podatkowa obnażają sprzeczności, których retoryka wspólnego wroga wcześniej nie eksponowała. William Riker w swojej teorii koalicji zauważa, że zwycięski blok nie musi być wspólnotą pełnej zgody ideowej – wystarczy liczba uczestników pozwalająca osiągnąć cel. Po triumfie rozpoczyna się nowa gra o dystrybucję korzyści i kosztów.

Polityka taniej energii może kolidować z interesem części producentów, ochrona krajowego przemysłu z interesami importerów, deregulacja z protekcjonizmem, a redukcja wydatków z potrzebą finansowania odbudowy przemysłowej. Zarządzanie koalicyjne nie polega na usunięciu tych sprzeczności, lecz na znalezieniu takiego rozkładu kompromisów, który nie rozbije politycznej większości. Kenneth Shepsle przypomina tu o strukturującym znaczeniu samej procedury: porządek głosowania, uprawnienia komisji czy kontrola agendy decydują o tym, która z konkurencyjnych konfiguracji preferencji stanie się decyzją społeczną. Instytucje nie są neutralnym kanałem przesyłowym dla woli obywateli; one współtworzą sposób jej agregowania. Stanowi to dodatkowe uzasadnienie dla odróżnienia zwycięstwa wyborczego od nieskończenie szerokiej koncepcji mandatu.

Paul Pierson pozwala przejść od sprawczości bieżącej do trwałości historycznej. Path dependence oznacza, że wcześniejsza decyzja zmienia strukturę kosztów kolejnych wyborów, a mechanizmy increasing returns mogą uczynić obrany kierunek coraz trudniejszym do porzucenia. Fabryka tworzy miejsca pracy i lokalne interesy; program publiczny generuje beneficjentów; nowa procedura kształtuje kadrę ekspertów specjalizujących się w jej obsłudze.

Polityka przestaje być zatem wyłącznie rezultatem konfliktu, a zaczyna go współtworzyć. Literatura policy feedback rozwija tę intuicję: polityka publiczna zmienia nie tylko podział zasobów, ale i tożsamości, oczekiwania oraz możliwości organizacyjne przyszłych aktorów. Inwestycja w przemysł strategiczny może wytworzyć społeczności zainteresowane jego utrzymaniem, a reforma administracyjna – pokolenie menedżerów przyzwyczajonych do innego modelu relacji z Białym Domem. Właśnie na tym poziomie można badać trwałość obecnej prezydentury: nie przez intensywność dzisiejszej debaty, lecz przez zdolność wprowadzanych zmian do produkowania własnych mechanizmów reprodukcji.

Mahoney i Thelen pokazują, że transformacja instytucji rzadko jest jednym wielkim aktem. Displacement zastępuje starą regułę nową, layering dodaje kolejne warstwy, drift zmienia rezultat

starej reguły wskutek zmiany otoczenia, a conversion wykorzystuje istniejącą instytucję do nowego celu. Amerykański system z dużą liczbą veto players sprzyja zmianom warstwowym i reinterpretacyjnym, gdyż całkowite zastąpienie konstrukcji jest trudne. Transformacja prezydentury może więc zachodzić poprzez dziesiątki technicznych korekt, z których żadna pojedynczo nie wygląda na „nowy ustrój", lecz których skumulowany efekt zmienia strukturę egzekutywy. Robert Merton przypomina przy tym o unintended consequences: społeczny rezultat nie jest własnością autora decyzji i może odchylić się od jego intencji.

Reforma zwiększająca łatwość usuwania urzędników może zostać później wykorzystana przez przeciwną administrację; cło chroniące jedną branżę może podnieść koszty kolejnej; osłabienie niezależności jednego centrum kontroli może zwiększyć presję na inne. Właśnie te niezamierzone konsekwencje sprawiają, że polityczny zwycięzca nie może „posiadać" skutków swojego sukcesu. Ta sama logika dotyczy prawa.

Sprawa Trump v. United States wyrosła z konkretnego sporu, ale ustanowiona przez Sąd Najwyższy doktryna odnosi się do urzędu i będzie miała znaczenie dla przyszłych prezydentów niezależnie od ich barw partyjnych. Jest to przykład depersonalizacji zwycięstwa prawnego: indywidualna strona wygrywa sprawę, lecz powstały precedens przechodzi do instytucjonalnego środowiska dostępnego następnym użytkownikom. Polityk może zatem powiększać zakres władzy urzędu, którego przyszłego posiadacza nie kontroluje.

James Buchanan i Gordon Tullock w ramach ekonomii konstytucyjnej postulują oddzielenie wyboru polityki wewnątrz reguł od wyboru samych reguł. Można silnie popierać konkretną decyzję aktualnego prezydenta, a jednocześnie odrzucać zmianę instytucjonalną, która pozwoliłaby każdemu przyszłemu prezydentowi działać bez kontroli. Rawlsowska zasłona niewiedzy oferuje podobny eksperyment: kompetencję należy oceniać tak, jakby nie było wiadomo, kto będzie jej użytkownikiem. Jest to rygorystyczny test dla każdej propozycji wzmacniania egzekutywy. Anthony Giddens ujmuje tę relację jako duality of structure: struktury ograniczają człowieka, lecz są równocześnie reprodukowane i przekształcane przez działania ludzi korzystających z nich każdego dnia. Trump jest ograniczany przez urząd prezydenta, a zarazem poprzez sposób jego sprawowania może zmieniać przyszłe praktyki.

Napięcie między personalizacją władzy a systemową rozproszonością decyzji

Margaret Archer rozróżniłaby tutaj procesy morfostazy, które reprodukują istniejącą strukturę, oraz morfogenezy, które ją przekształcają. Właśnie ten spór – między zdolnością instytucji do absorpcji nietypowego przywództwa a zdolnością przywództwa do przekształcania instytucji – stanowi jedną z najważniejszych osi analizowanej prezydentury. Nie ma zatem naukowych podstaw, by przyjmować tezę, że jedna osoba może dowolnie przekształcić całe państwo, ani odwrotnego dogmatu, jakoby „instytucje zawsze wytrzymają". Pierwsze podejście ignoruje strukturalne ograniczenia agency, drugie zaś pomija zdolność powtarzanego działania do stopniowej zmiany struktury. Rzetelna analiza musi skupić się na interakcji: sąd ogranicza prezydenta, ale jego orzeczenie tworzy nowy precedens; Kongres blokuje program, lecz prezydent zmienia agendę partii; biurokracja hamuje decyzję, jednak nowe kadry przekształcają kulturę urzędniczą. Można z tego wyprowadzić ogólniejszą teorię współczesnego kryzysu demokratycznego zarządzania. Państwa muszą mierzyć się z problemami coraz bardziej złożonymi technicznie – sztuczną inteligencją, cyberbezpieczeństwem, globalnymi łańcuchami dostaw, migracją, demografią, energią czy rywalizacją mocarstw – a jednocześnie obywatele chcą zachować czytelny związek pomiędzy oddanym głosem i rzeczywistym rezultatem. Im bardziej procesy decyzyjne są rozproszone między agencje, sądy, regulatorów, ekspertów i władze lokalne, tym trudniej przypisać odpowiedzialność w sposób zrozumiały dla obywatela. Powstaje accountability gap – luka między formalnym wyborem politycznego przywódcy a rozproszonym procesem produkowania rezultatu. Populistyczny model przywództwa oferuje wobec tej luki silną odpowiedź komunikacyjną: personalizuje odpowiedzialność i obiecuje przywrócenie czytelnego centrum decyzji. Atrakcyjność tego modelu jest zrozumiała właśnie dlatego, że pozwala obywatelowi odzyskać poczucie związku między głosem a wykonaniem. Problem pojawia się jednak w momencie, gdy poziom personalizacji odpowiedzialności znacznie przewyższa realny stopień kontroli jednej osoby nad złożonym systemem. Wyborca wybiera prezydenta, lecz rezultat nadal kształtują również Kongres, stany, sądy, rynki, administracja, partnerzy zagraniczni oraz zachowania milionów autonomicznych ludzi.

Trwałe zmiany instytucjonalne stają się anonimowym zasobem państwa

Przypadek Trumpa pozwala połączyć w jedną teorię myśli Hamiltona, Madisona, Webera, Neustadta, Mann, Ostrom i Simona. Hamilton przypomina o potrzebie "wykonawczej energii";

Madison wskazuje, że energia ta wymaga ograniczeń; Weber podkreśla, iż decyzja polityczna musi zostać przetworzona przez organizację biurokratyczną; Neustadt zauważa, że prezydent operuje również poprzez relacje i perswazję; Mann dowodzi, że rzeczywista siła zależy od infrastructural power; Ostrom wskazuje na wielocentryczność jako źródło odporności, a Simon przypomina, że żadne centrum nie posiada pełnej wiedzy. Najlepsze państwo nie jest zatem ani maksymalnie scentralizowane, ani pozbawione realnej zdolności działania. Jest państwem dostatecznie silnym, by sprawnie wykonywać legalne decyzje, wystarczająco ograniczonym, by nie mylić woli bieżącego kierownictwa z prawem, oraz na tyle otwartym informacyjnie, by potrafić dostrzec własny błąd. Tak sformułowane kryterium pozwala uniknąć partyjnej oceny.

Nie należy pytać wyłącznie o to, czy zwiększenie kompetencji pomaga Donaldowi Trumpowi w realizacji jego polityki. Pytanie ustrojowe brzmi: czy podobna kompetencja pozostaje pożądana wtedy, gdy korzysta z niej prezydent reprezentujący program dokładnie przeciwny? Ta symetria jest intelektualnym warunkiem poważnego konstytucjonalizmu. Reguła, którą popieramy tylko wtedy, gdy służy "naszemu" obozowi, jest doraźnym instrumentem politycznym, a nie zasadą organizującą państwo.

W tym miejscu tytuł artykułu zyskuje pełniejszy sens. „Zwycięzca bierze wszystko” to trafna metafora politycznej chwili, w której wynik wyborczy kumuluje urząd, inicjatywę programową, władzę nominacyjną, kontrolę nad aparatem wykonawczym, zdolność ustawiania agendy i ogromny kapitał symboliczny. Nie oznacza to jednak przejęcia na własność państwa, społeczeństwa i przyszłości. Decyzje zwycięzcy są filtrowane przez prawo, instytucje, rynek, technologię i zachowania ludzi, a część stworzonych instrumentów zostaje odziedziczona przez następców. Można tu zbudować heurystyczny model wpływu historycznego, w którym znaczenie reformy zależy nie tylko od jej intensywności, lecz od skali, zasięgu, trwałości i zdolności reprodukcji po odejściu twórcy. Medialna uwaga trwa kilka dni, koalicja polityczna kilka lat, ustawa wiele kadencji, precedens prawny dekady, a infrastruktura przemysłowa nawet kilka pokoleń. Kultura organizacyjna może trwać najdłużej, gdyż ludzie odtwarzają regułę, zapominając o momencie jej politycznych narodzin. Najbardziej trwałe zwycięstwa instytucjonalne stają się w końcu anonimowe.

Z tego powodu ocena drugiej prezydentury Trumpa powinna skupiać się nie na liczbie konfliktów i executive orders, lecz na różnicy między państwem odziedziczonym w styczniu 2025 roku a państwem przekazanym następnej administracji. Jeśli następca otrzyma odmienną kulturę służby cywilnej, nowe precedensy prezydenckie, zwiększoną bazę przemysłową, nowe relacje między Białym Domem a gospodarką oraz trwale zmienioną agendę, będziemy mieli do czynienia ze znaczną transformacją instytucjonalną. Jeśli zaś zmiany okażą się personalne i łatwo odwracalne,

będzie to prezydentura intensywna, lecz mniej trwała. Nie należy przy tym utożsamiać trwałości z jakością. Path dependence może utrwalać zarówno rozwiązania efektywne, jak i suboptymalne; instytucja może przetrwać, bo jest potrzebna, ale też dlatego, że stworzyła grupę beneficjentów blokujących zmianę. Sukces reformatora nie jest więc dowodem normatywnej wartości reformy. Nauka musi osobno badać trwałość, skuteczność, legalność, dystrybucję kosztów oraz wpływ na ustrój. Najgłębszy paradoks tego przypadku ma charakter instytucjonalny, a nie personalny: jeżeli Trump skutecznie zwiększy zdolność sterowania egzekutywą, część tej zdolności odziedziczy przyszły prezydent.

Jeżeli zwiększy krajową produkcję strategicznych komponentów, fabryki pozostaną dostępne dla administracji realizującej inny program gospodarczy.

Instytucjonalizacja narzędzi władzy czyni je zasobem wspólnym i niezależnym od autora

Jeśli nowe precedensy prawne zwiększą ochronę prezydenckich działań urzędowych, ich doktryna nie pozostanie zastrzeżona dla jednej osoby czy partii. Jeśli normy relacji między państwem a biznesem zostaną trwale przesunięte, kolejne centrum polityczne przejmie już zmienione środowisko negocjacyjne. Państwowe narzędzie ma genezę polityczną, lecz po instytucjonalizacji przestaje zachowywać lojalność wobec swojego autora. Właśnie dlatego najbardziej dalekowzroczny sposób projektowania instytucji wymaga od polityka wyobraźni wobec przyszłego przeciwnika. Należy zapytać nie tylko o to, jakie działanie umożliwi nam proponowana kompetencja, ale również, co pozwoli ona zrobić ludziom, którzy za kilka lat mogą uzyskać demokratyczny mandat do realizacji przeciwnego projektu. XXII poprawka szczególnie dobitnie przypomina o czasowości osobistej kontroli nad prezydenturą: urząd trwa, lecz możliwość ponownego wyboru tej samej osoby ograniczona jest konstytucyjną granicą. Prowadzi to do wniosku szerszego niż sam przypadek Trumpa.

Nowoczesna demokracja jest systemem zarządzania napięciami, których nie da się definitywnie usunąć. Potrzebuje ona jednocześnie przywództwa i jego ograniczenia, profesjonalnej wiedzy i demokratycznej kontroli nad ekspertami, wolności gospodarczej i państwowej zdolności zabezpieczania dóbr publicznych, centralnej koordynacji i lokalnej wiedzy, a także konfliktu politycznego i wspólnej procedury, która pozwala przeciwnikom pozostać członkami tej samej wspólnoty. Próba całkowitego zwycięstwa jednej z tych wartości nad pozostałymi może zwiększyć sprawność jednego wymiaru, lecz jednocześnie osłabić system jako całość.

Hamiltonowska energia egzekutywy ma sens właśnie dlatego, że państwo musi umieć działać. Madisonowskie przeciwwagi są niezbędne, gdyż działający człowiek może się mylić lub nadużyć swojej pozycji. Weberowska biurokracja zapewnia ciągłość, ale wymaga demokratycznego kierunku. Neustadtowska perswazja pozwala funkcjonować w systemie współdzielonych kompetencji, podczas gdy Ostromowska policentryczność chroni lokalną wiedzę i tworzy alternatywne ścieżki działania. Mannowska infrastructural power przekształca normę w realny rezultat, a Tylerowska procedural justice zmniejsza koszt uzyskiwania społecznego posłuszeństwa. Z kolei Piersonowska path dependence wyjaśnia, dlaczego niektóre rezultaty trwają dłużej niż politycy, którzy je stworzyli. Dopiero synteza tych perspektyw pozwala adekwatnie zrozumieć analizowany przypadek.

Władza jako wielowymiarowy system konwersji zasobów

Donald Trump nie jest jedynie zwycięzcą wyborów, przedmiotem sporów prawnych czy przywódcą konkretnej partii. Jest aktorem działającym wewnątrz wielkiego systemu konwersji zasobów, w którym kapitał symboliczny przekłada się na mobilizację, ta na głosy, głosy na urząd, urząd na nominacje, a te z kolei na kontrolę organizacyjną. Ta ostatnia pozwala na podejmowanie decyzji i realizację inwestycji, które budują capacity odziedziczoną przez kolejne administracje. Każda z tych konwersji może przebiegać w pełni, częściowo lub zostać zatrzymana przez mechanizmy instytucjonalne. To właśnie dlatego tak rozbieżne wydarzenia opisane w artykule tworzą jeden przedmiot badań. Pozwala to analizować konstrukcję retrybucji i wspólnoty politycznej; procesy prawne przez pryzmat legitymizacji i reactance; postać Butler jako produkcję symbolu; prawybory jako transformację organizacji partyjnej; sojusz z RFK Jr. jako agregację heterogenicznych ruchów; Madison Square Garden jako performans, transgresję i granice koalicyjnego języka; wybory jako agregację preferencji; służbę cywilną przez problem principal-agent; Big Tech i kancelarie poprzez resource dependence; przemysł strategiczny jako infrastructural power; sądy i Kongres jako veto players; a przyszłe dziedzictwo w kategoriach path dependence i policy feedback. Interdyscyplinarność nie jest tutaj ornamentem. Każda z dyscyplin opisuje warstwę mechanizmu, której pozostałe nie potrafią wyjaśnić samodzielnie.

Najważniejszą konsekwencją tej analizy jest odejście od dychotomicznego pytania o to, czy Trump jest prezydentem „silnym", czy „ograniczonym". Może on być niezwykle silny w kreowaniu agendy, a jednocześnie słabszy wobec konkretnych podstaw ustawowych; posiadać pełną kontrolę nad kierownictwem egzekutywy przy ograniczonej władzy nad stanami; dysponować ogromnym

kapitałem symbolicznym, nie mając bezpośredniego wpływu na reakcje rynku. Władza nowoczesnego państwa jest wielowymiarowa i relacyjna. Najtrafniejsze pytania dotyczą zatem źródła konkretnej siły, aktora, wobec którego jest ona stosowana, podstawy prawnej, zasobu materialnego, mechanizmu wykonawczego oraz przewidywanego czasu trwania efektu.

Tak rozumiane państwo nie przypomina pulpitu, z którego jedna osoba steruje społeczeństwem. Przypomina raczej złożony system sprzężeń zwrotnych: centrum wysyła sygnały, instytucje je przetwarzają, społeczeństwo reaguje, a te reakcje stają się danymi dla kolejnych decyzji. Karl Deutsch definiował rządzenie właśnie jako problem sterowania i informacji zwrotnej. Jeśli informacja o odchyleniu od celu jest rzetelna, system może korygować kurs. Jeśli jednak kanały sprzężenia zostaną zniekształcone przez strach, lojalnościowe filtrowanie danych lub skrajną polaryzację, większa moc sterowania może jedynie przyspieszyć ruch w błędnym kierunku. Kryterium jakości silnej egzekutywy nie jest więc bezwarunkowe posłuszeństwo aparatu, lecz zdolność do jednoczesnego utrzymania jasnej odpowiedzialności politycznej, profesjonalnej ekspertyzy, rzetelnej informacji o błędzie, procedur legalności oraz skuteczności wykonawczej. Państwo, w którym urzędnicy mogą ignorować wybranego prezydenta, nie jest w pełni demokratycznie responsywne. Państwo natomiast, w którym specjaliści boją się przekazywać prezydentowi niekorzystne informacje, nie jest w pełni zdolne poznawczo. Dojrzała administracja musi unikać obu tych skrajności. W tym świetle pojęcie wielkości politycznego przywództwa wymaga przedefiniowania.

Nie musi ono polegać na uczynieniu pozostałych instytucji bezsilnymi, gdyż paraliż organów kontrolnych zmniejsza zdolność systemu do korekcji błędów. Może natomiast polegać na zbudowaniu państwa o większej materialnej i administracyjnej zdolności działania, przy jednoczesnym zachowaniu mechanizmów pozwalających weryfikować legalność, jakość informacji oraz możliwość demokratycznej zmiany kursu.

Trwałe zmiany systemowe stają się zdepersonalizowanym zasobem republiki

Hamiltonowska energia i Madisonowskie ograniczenie okazują się wówczas nie konkurencyjnymi wartościami, lecz dwiema stronami tego samego projektu republikańskiego. W tej perspektywie hasło „zwycięzca bierze wszystko” okazuje się użyteczne właśnie dlatego, że głębsza analiza ujawnia jego niepełność. Zwycięzca rzeczywiście otrzymuje urząd i ogromną możliwość nadawania państwu kierunku, lecz nie przejmuje społeczeństwa na własność, nie może ustanowić prawdy politycznym

rozkazem i nie posiada gwarancji, że jego narzędzia będą w przyszłości używane wyłącznie zgodnie z jego intencją.

Kadencja wygasa, koalicje ewoluują, technologie reorganizują gospodarkę, a do polityki wchodzą nowe pokolenia wyborców; kolejne administracje dziedziczą materialne i prawne efekty działań poprzedników. Dlatego historyczna wielkość politycznej sprawczości zależy paradoksalnie od stopnia jej depersonalizacji. Przywódca pozostawia najtrwalszy ślad wtedy, gdy rozwiązania zaczynają funkcjonować bez jego stałej obecności, a instytucje potrafią wykorzystywać zbudowane zasoby również po zakończeniu jego kadencji. Jeśli następcy – w tym polityczni przeciwnicy autora – korzystają z infrastruktury, procedur i nowych zdolności państwa, reforma staje się częścią republiki, a nie wyłącznie elementem biografii polityka. Tutaj przebiega zasadnicza różnica pomiędzy budowaniem osobistej potęgi a budowaniem potęgi państwa. Pierwsza pozostaje związana z osobą: jej reputacją, zdolnością mobilizacji i dostępem do urzędu. Druga zostaje zakumulowana w prawie, organizacjach, kadrach, wiedzy oraz normach proceduralnych. Osobista potęga kończy się wraz ze zmianą układu politycznego; state capacity może zostać przekazana następcy. Z punktu widzenia historii instytucjonalnej dopiero ta druga staje się zasobem wspólnoty.

Najbardziej inspirująca interpretacja badanego przypadku nie polega zatem na przypisywaniu jednemu człowiekowi zdolności przekroczenia wszystkich ograniczeń, lecz na obserwowaniu, jak daleko może sięgać indywidualna sprawczość połączona z organizacją, masową mobilizacją i materialnymi zasobami jednego z najpotężniejszych państw współczesnego świata. Równocześnie przypadek ten przypomina, że żaden polityk nie tworzy takiej potęgi sam. Budowa państwowej zdolności wymaga pracy urzędników, inżynierów, prawników, przedsiębiorców, żołnierzy i naukowców – osób, których wiedza i wysiłek są rozproszone po całym społeczeństwie.

Indywidualizm wielkiego przywództwa spotyka się ostatecznie z socjologiczną prawdą o zbiorowym charakterze cywilizacji. Człowiek może nadać kierunek, zgromadzić uwagę i podjąć decyzję, ale rzeczywisty rezultat wytwarzają tysiące instytucji oraz miliony działań innych ludzi. Przywódca bywa inicjatorem, lecz państwo jest osiągnięciem kooperacyjnym. Nawet najbardziej energiczna egzekutywa pozostaje zależna od wiedzy i społecznego zaufania, których nie można stworzyć jednym rozkazem.

Końcowa nauka wynikająca z przypadku Trumpa wykracza poza ocenę jednej prezydentury. Demokratyczne państwo potrzebuje ludzi zdolnych do decyzji, ale również instytucji potrafiących przeżyć ludzi; politycznej pasji, lecz także administracyjnej pamięci; zwycięzców zmieniających kierunek, ale i reguł pozwalających przyszłym zwycięzcom dokonać kolejnej zmiany. Siła republiki nie polega na uniemożliwieniu przywództwa, lecz na przekształcaniu chwilowej sprawczości politycznej w zdolności, które mogą zostać społecznie wykorzystane, skorygowane lub skierowane

na inną drogę. Tak rozumiana druga prezydentura Trumpa staje się czymś znacznie ciekawszym poznawczo niż prostą opowieścią o triumfie albo zagrożeniu.

Jest to eksperyment dotyczący zdolności demokracji do pogodzenia rosnącego popytu na sprawczość z konstytucyjną zasadą czasowości i ograniczenia władzy. Wynik tego procesu nie jest jeszcze rozstrzygnięty. Będzie zależał od tego, które reformy przetrwają następne administracje i które zmienią zachowanie przeciwników na tyle głęboko, że dawny punkt wyjścia przestanie być możliwy do odtworzenia. Ostatecznie zwycięzca może zdobyć Biały Dom, podporządkować sobie partię i ustawić agendę publiczną, lecz nie zagwarantuje, że historia zinterpretuje te narzędzia zgodnie z jego intencją. Instytucje posiadają dłuższą pamięć niż kadencje, lecz pamięć ta nie jest osobistą własnością prezydenta. W tej różnicy pomiędzy możliwością kształtowania przyszłości a niemożnością jej posiadania znajduje się wyjaśnienie paradoksu zawartego w tytule: zwycięzca może w określonym momencie wziąć bardzo wiele, lecz właśnie wtedy, gdy jego zwycięstwo zaczyna przekształcać państwo, część uzyskanej potęgi przestaje należeć do niego i staje się dziedziczonym zasobem republiki.

> Zwycięzca może zdobyć Biały Dom i narzucić swoją wolę teraźniejszości, lecz nigdy nie zyska pełnej kontroli nad tym, jak historia zinterpretuje jego narzędzia. Paradoks władzy polega na tym, że im skuteczniej lider przekształca państwo, tym więcej potęgi przekazuje w spadku swoim przyszłym następcom. W tej fundamentalnej różnicy między możliwością kształtowania przyszłości a niemożnością jej posiadania kryje się ostateczna lekcja z mechanizmów republikańskich.

Inspiracje

[1] "Retribution Donald Trump and the Campaign" Jonathan Karl

Jonathan David Karl (ur. 19 stycznia 1968) to amerykański dziennikarz polityczny, korespondent telewizyjny i autor. Jest głównym korespondentem ABC News w Waszyngtonie i współprowadzącym program This Week z George'em Stephanopoulosem. Wcześniej, w latach 2012-2021, Karl pełnił funkcję głównego korespondenta ABC News w Białym Domu i był 94. prezesem Stowarzyszenia Korespondentów Białego Domu (White House Correspondents' Association) (2019-2020). W ciągu ponad trzydziestoletniej kariery dziennikarskiej relacjonował ważne kampanie polityczne i administracje prezydenckie z Kapitolu, Pentagonu, Departamentu Stanu i ponad trzydziestu krajów. Karl jest powszechnie znany ze swoich rzetelnych, opartych na dogłębnych źródłach reportaży śledczych oraz bestsellerowych książek dokumentujących prezydenturę, kampanie i wpływy polityczne Donalda Trumpa, w tym „Front Row at the Trump Show", „Betrayal" i „Tired of Winning".

Jonathan David Karl (born January 19, 1968) is an American political journalist, television correspondent, and author. He serves as the chief Washington correspondent for ABC News and co-anchor of This Week with George Stephanopoulos. Karl previously served as ABC News' chief White House correspondent from 2012 to 2021 and was the 94th president of the White House Correspondents' Association (2019–2020). Over a journalism career spanning more than three decades, he has reported from Capitol Hill, the Pentagon, the State Department, and more than thirty countries, covering major political campaigns and presidential administrations. Karl is widely recognized for his deeply sourced investigative political reporting and his bestselling books documenting the presidency, campaigns, and political influence of Donald Trump, including Front Row at the Trump Show, Betrayal, and Tired of Winning.

ABC News

Literatura uzupełniająca

Książki

Książki autora i dzieła przywołane w tekście:

[1] "Tired of Winning"

Jonathan Karl

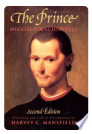

[2] **"Front Row at the Trump Show"**

Jonathan Karl

Penguin | ISBN: 9781524745646

Książki autorów przywoływanych i literatura pokrewna:

[3] **"The Prince"**

Niccolò Machiavelli

University of Chicago Press | ISBN: 9780226500430

[4] **"The Transformation of Intimacy"**

Anthony Giddens

[5] **"The Nation-State and Violence"**

Anthony Giddens

[6] **"Baʿīdan ʿan al-Yasār wa-al-Yamīn: Mustaqbal al-Siyāsāt al-Rādīkāliyya"**

Anthony Giddens

[7] **"The City"**

Max Weber

[8] **"The rational and social Foundations of music"**

Max Weber

[9] **"Basic concepts in sociology"**

Max Weber

[10] **"Rules, Games, and Common-pool Resources"**

Elinor Ostrom

[11] **"Understanding Knowledge as a Commons"**

Elinor Ostrom

[12] **"Institutions, Incentives, and Irrigation in Nepal"**

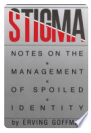
Elinor Ostrom

[13] **"Nationalism and Its Alternatives"**

Karl Deutsch

[14] "Crowdsourcing interventions to promote uptake of COVID-19 booster vaccines"

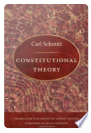
Cass Sunstein

[15] "Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity"

Erving Goffman

Simon and Schuster | ISBN: 9781439188330

[16] "Constitutional theory"

Carl Schmitt

Duke University Press | ISBN: 9780822390589

[17] "Theory of the Partisan"

Carl Schmitt

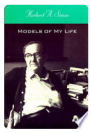
Antelope Hill Originals | ISBN: 9781953730107

[18] "Organizations"

Herbert Simon

John Wiley & Sons | ISBN: 9780631186311

[19] "Models of my life"

Herbert Simon

MIT Press | ISBN: 9780262326582

[20] "Human Problem Solving"

Herbert Simon

Prentice Hall

[21] "Public Opinion"

Walter Lippmann

[22] "A Preface to Morals"

Walter Lippmann

[23] "Women, Fire, and Dangerous Things"

George Lakoff

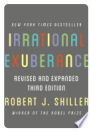

[24] "Metaphors We Live By"

George Lakoff

University of Chicago Press | ISBN: 9780226470993

[25] "Jak se loví hlupáci: ekonomie manipulace a klamu: nenechte sebou manipulovat"

Robert Shiller

[26] "Irrational Exuberance"

Robert Shiller

Princeton University Press | ISBN: 9781400865536

[27] "Animal Spirits"

Robert Shiller

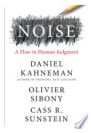
Princeton University Press | ISBN: 9780691142333

[28] "When Prophecy Fails"

Leon Festinger

Simon and Schuster | ISBN: 9781625589774

[29] "Noise: A Flaw in Human Judgment"

Cass Sunstein

Hachette UK | ISBN: 9780316451383

[30] "For a Left Populism"

Chantal Mouffe

Verso Books | ISBN: 9781786637581

[31] "On the Political"

Chantal Mouffe

Psychology Press | ISBN: 9780415305211

[32] "The Democratic Paradox"

Chantal Mouffe

Verso | ISBN: 9781859842799

[33] "Totalitarian and Authoritarian Regimes"

Juan Linz

[34] "Veto Players"

George Tsebelis

Princeton University Press | ISBN: 9781400831456

[35] **"The Portable Hannah Arendt"**

Hannah Arendt

[36] **"The Jewish Writings"**

Hannah Arendt

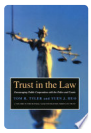
Schocken | ISBN: 9780307496287

[37] **"The Promise of Politics"**

Hannah Arendt

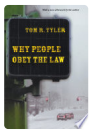
Schocken | ISBN: 9780307542878

[38] **"Trust in the Law: Encouraging Public Cooperation with the Police and Courts"**

Tom Tyler

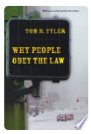
Russell Sage Foundation | ISBN: 9781610445429

[39] **"Why People Obey the Law"**

Tom Tyler

Princeton University Press | ISBN: 9780691126739

[40] **"Why People Obey the Law, revised ed."**

Tom Tyler

Princeton University Press | ISBN: 9781400828609

[41] **"The Art of War"**

Niccolò Machiavelli

Lebooks Editora | ISBN: 9786558945543

[42] **"Andria"**

Niccolò Machiavelli

[43] **"Leviathan"**

Thomas Hobbes

Barnes & Noble Publishing | ISBN: 9780760755938

[44] **"Behemoth"**

Thomas Hobbes

[45] **"De Cive"**

Thomas Hobbes

Createspace Independent Publishing Platform | ISBN: 9781721199440

[46] **"The prince and the cobbler"**

John Locke

[47] **"Carnet de voyage à Montpellier et dans le sud de la France (1676-1679)"**

John Locke

[48] **"Essai philosophique concernant l'entendement humain"**

John Locke

[49] **"The strategy of conflict"**

Thomas Schelling

[50] **"After Hegemony"**

Robert Keohane

[51] **"The Evolution of Cooperation"**

Robert Axelrod

[52] **"Conflict of Interest: A Theory of Divergent Goals with Applications to Politics"**

Robert Axelrod

[53] **"Harnessing Complexity: Organizational Implications of a Scientific Frontier"**

Robert Axelrod

[54] **"On the Penitentiary System in the United States and its Application in France"**

Alexis De Tocqueville

[55] **"American Amnesia"**

Paul Pierson

[56] **"A Conservatism of Soft Edges"**

Paul Pierson

[57] **"Winner-Take-All Politics"**

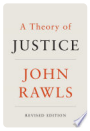
Paul Pierson

[58] "Justice as Fairness"

John Rawls

[59] "Political Liberalism"

John Rawls

[60] "A Theory of Justice"

John Rawls

2009 | Harvard University Press | ISBN: 9780674042582

Artykuły naukowe

Prace autorów przywoływanych w tekście:

[1] "On the political"

Chantal Mouffe

2005 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[2] "The Return of the Political"

Chantal Mouffe

1993

Źródło

[3] "U. S. Foreign Policy: Shield of the Republic."

Mary Sumner Benson, Walter Lippmann, Joseph H. Ball

1944 | The Far Eastern Quarterly | DOI: 10.2307/2048877

Źródło

[4] "Agenda-setting Effects of Business News on the Public's Images and Opinions about Major Corporations"

Craig E. Carroll, Maxwell McCombs

2003 | Corporate Reputation Review | DOI: 10.1057/palgrave.crr.1540188

Źródło

[5] "Candidate Images in Spanish Elections: Second-Level Agenda-Setting Effects"

Maxwell McCombs, Juan Pablo Llamas, Esteban López-Escobar, Federico Rey

1997 | Journalism & Mass Communication Quarterly | DOI: 10.1177/107769909707400404

Źródło

[6] "The emergence of American political issues : the agenda-setting function of the press"

Donald Lewis Shaw, Maxwell McCombs

1977

Źródło

[7] "Agenda Setting, Media Effects on"

Maxwell McCombs

2015 | International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences | DOI: 10.1016/b978-0-08-097086-8.95007-4

Źródło

[8] "Network Issue Agendas on Twitter During the 2012 U.S. Presidential Election"

Chris J. Vargo, Лэй Гуо, Maxwell McCombs, Donald Lewis Shaw

2014 | Journal of Communication | DOI: 10.1111/jcom.12089

Źródło

[9] "Judging people in the news — unconsciously: Effect of camera angle and bodily activity"

Lee M. Mandell, Donald Lewis Shaw

1973 | Journal of Broadcasting | DOI: 10.1080/08838157309363698

Źródło

[10] "Framing Bias: Media in the Distribution of Power"

Robert M. Entman

2007 | Journal of Communication | DOI: 10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x

Źródło

[11] "Projections of Power"

Robert M. Entman

2003 | University of Chicago Press eBooks | DOI: 10.7208/chicago/9780226210735.001.0001

Źródło

[12] "Blacks in the News: Television, Modern Racism and Cultural Change"

Robert M. Entman

1992 | Journalism Quarterly | DOI: 10.1177/107769909206900209

Źródło

[13] "Media framing biases and political power: Explaining slant in news of Campaign 2008"

Robert M. Entman

2010 | Journalism | DOI: 10.1177/1464884910367587

Źródło

[14] "The Brain's concepts: the role of the Sensory-motor system in conceptual knowledge"

Vittorio Gallese M. D, George P. Lakoff

2005 | Cognitive Neuropsychology | DOI: 10.1080/02643290442000310

Źródło

[15] "The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System"

George P. Lakoff, M JOHNSON

1980 | Cognitive Science | DOI: 10.1016/s0364-0213(80)80017-6

Źródło

[16] "Cognitive Semantics: The Basic Mechanisms of Thought"

George Lakoff

2018 | Ten Lectures on Cognitive Linguistics | DOI: 10.1163/9789004325302_004

Źródło

[17] "Political Linguistics: The Application of Cognitive Linguistics to Political Analysis in America"

George Lakoff

2018 | Ten Lectures on Cognitive Linguistics | DOI: 10.1163/9789004325302_010

Źródło

[18] "Do Stock Prices Move Too Much to be Justified by Subsequent Changes in Dividends?"

Robert J. Shiller

1980 | National Bureau of Economic Research | DOI: 10.3386/w0456

Źródło

[19] "Comparing Wealth Effects: The Stock Market versus the Housing Market"

Working No. W, John M. Quigley, Robert J. Shiller, Robert J. Shiller, John M. Quigley

2005

Źródło

[20] "The Social Identity Theory of Intergroup Behavior"

Henri Tajfel, John C. Turner

2004 | Political Psychology | DOI: 10.4324/9780203505984-16

Źródło

[21] "Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations."

Henri Tajfel

1978

Źródło

[22] "Social identity and intergroup behaviour"

Henri Tajfel

1974 | Social Science Information | DOI: 10.1177/053901847401300204

Źródło

[23] "Social Identity and Intergroup Relations."

Barry Glassner, Henri Tajfel

1985 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.2307/2069233

Źródło

[24] "Conversion of alcohols to enantiopure amines through dual-enzyme hydrogen-borrowing cascades"

Francesco G. Mutti, Tanja Knaus, Nigel Shaun Scrutton, Michael Breuer, Nicholas John Turner

2015 | Science | DOI: 10.1126/science.aac9283

Źródło

[25] "Carboxylic acid reductase is a versatile enzyme for the conversion of fatty acids into fuels and chemical commodities"

M. Kalim Akhtar, Nicholas John Turner, Patrik Raymond Jones

2012 | Proceedings of the National Academy of Sciences | DOI: 10.1073/pnas.1216516110

Źródło

[26] "Social Identity, Interdependence and the Social Group: A Reply to Rabbie et al."

John C. Turner, Richard Y. Bourhis

2026 | Social Groups and Identities | DOI: 10.4324/9781003787969-2

Źródło

[27] "Conflict, Decision and Dissonance"

J. L., Léon Festinger

1965 | Revue Française de Sociologie | DOI: 10.2307/3318996

Źródło

[28] "When do stereotypes come to mind and when do they color judgment? A goal-based theoretical framework for stereotype activation and application."

Ziva Kunda, Steven J. Spencer

2003 | Psychological Bulletin | DOI: 10.1037/0033-2909.129.4.522

Źródło

[29] "Motivated changes in the self-concept"

Ziva Kunda, Rasyid Sanitioso

1989 | Journal of Experimental Social Psychology | DOI: 10.1016/0022-1031(89)90023-1

Źródło

[30] "Socioeconomic status mostly outweighs psychological factors in predicting individual ecological footprints"

Micha Kaiser, Malte Dewies, David Lin, C. Sunstein, L. Reisch

2026 | Communications Earth & Environment | DOI: 10.1038/s43247-026-03521-z

Źródło

[31] "Rating Scales: Numeric Values May Change the Meaning of Scale Labels"

Norbert Schwarz, Bärbel Knaüper, Hans-J. Hippler, Elisabeth Noëlle-Neumann, Leslie F. Clark

1991 | Public Opinion Quarterly | DOI: 10.1086/269282

Źródło

[32] "The `Event as Event' and the `Event as News': The Significance of `Consonance' for Media Effects Research"

Elisabeth Noëlle-Neumann, Rainer Mathes

1987 | European Journal of Communication | DOI: 10.1177/0267323187002004002

Źródło

[33] "A Cognitive Model of Response-Order Effects in Survey Measurement"

Norbert Schwarz, Hans-J. Hippler, Elisabeth Noëlle-Neumann

1992 | Springer eBooks | DOI: 10.1007/978-1-4612-2848-6_13

Źródło

[34] "Secularisation: religious and political"

Collins Randall

2007 | Sociologie | DOI: 10.38139/sociologie.89755

Źródło

[35] "Liberals and Conservatives, Religious and Political: A Conjuncture of Modern History"

Randall Collins

1993 | Sociology of Religion | DOI: 10.2307/3712136

Źródło

[36] "Material Interests Are Ambiguous, So Interaction Rituals Steer Political Movements"

R. Collins

2021 | Explosive Conflict | DOI: 10.4324/9781003245629-8

Źródło

[37] "Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity."

Melvin S Seeman, Erving Goffman

1964 | American Sociological Review | DOI: 10.2307/2091442

Źródło

[38] "The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address"

Erving Goffman

1983 | American Sociological Review | DOI: 10.2307/2095141

Źródło

[39] "Rethinking Populism: Politics, Mediatisation and Political Style"

Benjamin Moffitt, Simon Tormey

2013 | Political Studies | DOI: 10.1111/1467-9248.12032

Źródło

[40] "The Global Rise of Populism: Performance, Political Style, and Representation"

Benjamin Moffitt

2016 | Research Bank (Australian Catholic University)

Źródło

[41] **"How Do Mainstream Parties 'Become' Mainstream, and Pariah Parties 'Become' Pariahs? Conceptualizing the Processes of Mainstreaming and Pariahing in the Labelling of Political Parties"**

Benjamin Moffitt

2021 | Government and Opposition | DOI: 10.1017/gov.2021.5

Źródło

[42] **"Understanding Contemporary Populism: Populism as a Political Style"**

Benjamin Moffitt

2016 | The Global Rise of Populism | DOI: 10.11126/stanford/9780804796132.003.0003

Źródło

[43] **"Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty"**

Carl Schmitt

1988

Źródło

[44] **"45. The Concept of the Political"**

Carl Schmitt, George Schwab, Tracy Burr Strong, Léo Strauss

2007 | University of Chicago Press eBooks | DOI: 10.7208/chicago/9780226738840.001.0001

Źródło

[45] **"Political Theology"**

Carl Schmitt, George Schwab, Tracy Burr Strong

2005 | University of Chicago Press eBooks | DOI: 10.7208/chicago/9780226738901.001.0001

Źródło

[46] **"The Leviathan in the State Theory of Thomas Hobbes: Meaning and Failure of a Political Symbol"**

Carl Schmitt

1996

Źródło

[47] **"Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America"**

S. P. Chakravarty, Adam Przeworski

1992 | Bulletin of Latin American Research | DOI: 10.2307/3338135

Źródło

[48] "Political Regimes and Economic Growth"

Adam Przeworski, Fernando Limongi, Salvador Giner

1995 | Palgrave Macmillan UK eBooks | DOI: 10.1007/978-1-349-24076-0_1

Źródło

[49] "What Makes Democracies Endure?"

José Antônio Cheibub, Adam Przeworski, Fernando Papaterra Limongi Neto, Michael M. Alvarez

1996 | Journal of democracy | DOI: 10.1353/jod.1996.0016

Źródło

[50] "Anti-majoritarianism and Democracy: Effects of Judicial Review on Rights, Economic Growth, and Inequality *"

J. Cheibub, F. Limongi, A. Przeworski, Ye Wang

2025 | Social Science Research Network | DOI: 10.2139/ssrn.5069081

Źródło

[51] "The Failure of Presidential Democracy"

Juan José Linz

1994 | Johns Hopkins University Press eBooks | DOI: 10.56021/9780801846397

Źródło

[52] "Presidential or parliamentary democracy: Does it make a difference?"

Juan José Linz

1994 | Dialnet (Universidad de la Rioja)

Źródło

[53] "Political parties: Old concepts and New Challenges"

Richard Günther, José Ramón Montero Gibert, Juan José Linz

2002

Źródło

[54] "Legitimacy of Democracy and the Socioeconomic System"

Juan J. Linz

2019 | Comparing Pluralist Democracies | DOI: 10.4324/9780429036620-3

Źródło

[55] "Veto Players. How Political Institutions Work"

Víctor Lapuente Giné, George Tsebelis

2003 | Revista Española de Investigaciones Sociológicas | DOI: 10.2307/40184562

Źródło

[56] "Decision Making in Political Systems: Veto Players in Presidentialism, Parliamentarism, Multicameralism and Multipartyism"

George Tsebelis

1995 | British Journal of Political Science | DOI: 10.1017/s0007123400007225

Źródło

[57] "The Power of the European Parliament as a Conditional Agenda Setter"

George Tsebelis

1994 | American Political Science Review | DOI: 10.2307/2944886

Źródło

[58] "An institutional critique of intergovernmentalism"

Geoffrey Garrett, George Tsebelis

1996 | International Organization | DOI: 10.1017/s0020818300028563

Źródło

[59] "Reactive species mechanisms of cellular hypoxia-reoxygenation injury"

Chuanyu Li, Robert M. Jackson

2002 | American Journal of Physiology-Cell Physiology | DOI: 10.1152/ajpcell.00112.2001

Źródło

[60] "A Multi-Scale Model for Contact Between Rough Surfaces"

Robert L. Jackson, Jeffrey L. Streator

2005 | World Tribology Congress III, Volume 1 | DOI: 10.1115/wtc2005-63565

Źródło

[61] "Some Reflections on Legal and Economic Freedoms--A Review of Robert L. Hale's "Freedom through Law""

Lon L. Fuller

1954 | Columbia Law Review | DOI: 10.2307/1119026

Źródło

[62] "LEGAL RIGHTS"

J. Raz

1984 | Oxford Journal of Legal Studies | DOI: 10.1093/ojls/4.1.1

Źródło

[63] "Legal Philosophy through the Perspectives of Moral and Political Philosophy: A Dialogue with Joseph Raz"

JOSEPH RAZ, DENG ZHENGLAI

2025 | Macau Journal of Global Legal Studies | DOI: 10.64219/mjgls-2025-v2-02

Źródło

[64] "Can Basic Moral Principles Change?"

J. Raz

2022 | The Roots of Normativity | DOI: 10.1093/oso/9780192847003.003.0005

Źródło

[65] "Between past and future eight exercises in political thought"

Hannah Arendt

1987

Źródło

[66] "Between Past and Future."

Judith N. Shklar, Hannah Arendt

1963 | History and Theory | DOI: 10.2307/2504107

Źródło

[67] "Lectures on Kant's Political Philosophy"

Hannah Arendt, Ronald S. Beiner

1982 | University of Chicago Press eBooks | DOI: 10.7208/chicago/9780226231785.001.0001

Źródło

[68] "Revolution, Violence, and Power: A Correspondence"

Hannah Arendt, Hans Jürgen Benedict

2009 | Constellations | DOI: 10.1111/j.1467-8675.2009.00543.x

Źródło

[69] **"Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation"**

Tom R. Tyler

2005 | Annual Review of Psychology | DOI: 10.1146/annurev.psych.57.102904.190038

Źródło

[70] **"The Group Engagement Model: Procedural Justice, Social Identity, and Cooperative Behavior"**

Tom R. Tyler, Steven L. Blader

2003 | Personality and Social Psychology Review | DOI: 10.1207/s15327957pspr0704_07

Źródło

[71] **"Cooperation in Groups: Procedural Justice, Social Identity, and Behavioral Engagement"**

Tom R. Tyler, Steven L. Blader

2000

Źródło

[72] **"Why do People Comply with the Law?: Legitimacy and the Influence of Legal Institutions"**

Jonathan Jackson, Ben Bradford, Michael Hough, Andy Myhill, P. Quinton, Tom R. Tyler

2012 | The British Journal of Criminology | DOI: 10.1093/bjc/azs032

Źródło

[73] **"A Systems Analysis of Political Life"**

Martin Albrow, David Easton

1966 | British Journal of Sociology | DOI: 10.2307/589063

Źródło

[74] **"A Re-assessment of the Concept of Political Support"**

David Easton

1975 | British Journal of Political Science | DOI: 10.1017/s0007123400008309

Źródło

[75] **"A Framework for Political Analysis."**

Arnold A. Rogow, David Easton

1966 | Midwest Journal of Political Science | DOI: 10.2307/2108792

Źródło

[76] "The Political System: An Inquiry into the State of Political Science"

Heinz H. F. Eulau, David Easton

1954 | The Yale Law Journal | DOI: 10.2307/793409

Źródło

[77] "To What Degree Public Indictments Are Necessary in a Republic to Maintain Its Liberty"

Niccolò Machiavelli

2008 | Discourses on Livy | DOI: 10.1093/owc/9780199555550.003.0012

Źródło

[78] "That It Is Necessary for Those Who Wish Always to Enjoy Good Fortune to Change With the Times"

Niccolò Machiavelli

2008 | Discourses on Livy | DOI: 10.1093/owc/9780199555550.003.0110

Źródło

[79] "Niccolo Machiavelli's The Prince on The Art of Power: The New Illustrated Edition of the Renaissance Masterpiece on Leadership"

N. Machiavelli, C. Nederman

2020

Źródło

[80] "Leviathan; or, The matter, forme, & power of a common-wealth, ecclesiasticall and civill"

Thomas Hobbes

1651 | DOI: 10.5479/sil.59773.39088001833995

Źródło

[81] "Leviathan or The Matter, Forme and Power of a Common Wealth Ecclesiasticall and Civill"

Thomas Hobbes

2012 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[82] **"Leviathan; or, The Matter, Form, and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil"**

Thomas Hobbes

2017

Źródło

[83] **"A Dialogue between a Philosopher and a Student, of the Common Laws of England"**

Thomas Hobbes

1673 | Oxford University Press eBooks | DOI: 10.1093/oseo/instance.00006683

Źródło

[84] **"Locke: Political Essays"**

John Locke

1997 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511810251

Źródło

[85] **"Cambridge Texts in the History of Political Thought"**

John Locke

1988 | DOI: 10.1017/cbo9780511810268.014

Źródło

[86] **"John Locke and the Theory of Sovereignty: Mixed Monarchy and the Right of Resistance in the Political Thought of the English Revolution"**

Julian H. Franklin, John Locke

1981 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[87] **"Locke on Parental Power"**

[John Locke]

1989 | Population and Development Review | DOI: 10.2307/1972599

Źródło

[88] **"System Effects: Complexity in Political and Social Life"**

Diane Vaughan, Robert L. Jervis

2000 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.2307/2654457

Źródło

[89] "Ideas and Foreign Policy: Beliefs, Institutions, and Political Change by Judith Goldstein, Robert Keohane"

Robert L. Jervis

1994 | Political Science Quarterly | DOI: 10.2307/2152540

Źródło

[90] "Restricted Data: The History of Nuclear Secrecy in the United States"

R. Jervis

2022 | Journal of Cold War Studies | DOI: 10.1162/jcws_r_01079

Źródło

[91] "Decision Making and Problem Solving"

Herbert A. Simon, George B. Dantzig, Robin M. Hogarth, Charles R. Plott, Howard Raiffa, Thomas C. Schelling

1987 | INFORMS Journal on Applied Analytics | DOI: 10.1287/inte.17.5.11

Źródło

[92] "Climate Change: The Uncertainties, the Certainties and What They Imply About Action"

Thomas C. Schelling

2007 | The Economists' Voice | DOI: 10.2202/1553-3832.1276

Źródło

[93] "After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy"

William Diebold, Robert O. Keohane

1984 | Foreign Affairs | DOI: 10.2307/20042201

Źródło

[94] "Power and Interdependence: World Politics In Transition"

Robert O. Keohane, Joseph S. Nye

2017 | The SHAFR Guide Online | DOI: 10.1163/2468-1733_shafr_sim280020670

Źródło

[95] "The Regime Complex for Climate Change"

Robert O. Keohane, David G. Victor

2011 | Perspectives on Politics | DOI: 10.1017/s1537592710004068

Źródło

[96] "Power and Interdependence"

Robert O. Keohane, Joseph S. Nye

2013 | International Organization | DOI: 10.1057/9781137356734.0006

Źródło

[97] "Preventing extreme polarization of political attitudes"

R. Axelrod, Joshua J. Daymude, S. Forrest

2021 | Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America | DOI: 10.1073/pnas.2102139118

Źródło

[98] "Reply to de Marchi: Modeling polarization of political attitudes"

R. Axelrod, S. Forrest, Joshua J. Daymude

2022 | Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America | DOI: 10.1073/pnas.2202863119

Źródło

[99] "Improving Multitiered Systems of Support for Students With “Internalizing” Emotional/Behavioral Problems"

M. Weist, L. Eber, R. Horner, J. Splett, Robert F. Putnam

2018 | DOI: 10.1177/1098300717753832

Źródło

[100] "On the Penitentiary System in the United States and its Application to France"

Gustave de Beaumont, Alexis de Tocqueville

2018 | Springer eBooks | DOI: 10.1007/978-3-319-70799-0

Źródło

[101] "Class Inequality and Political Order."

Lewis A. Coser, Frank Parkin

1972 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.2307/2062500

Źródło

[102] "Political Tolerance and American Democracy, by John L. Sullivan, James Piereson, George E. Marcus"

Lewis A. Coser

1994 | Political Science Quarterly | DOI: 10.2307/2152636

Źródło

[103] "The Modern World System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century, by Immanuel Wallerstein"

Lewis A. Coser

1975 | Political Science Quarterly | DOI: 10.2307/2148733

Źródło

[104] "Social Conflict and the Theory of Social Change"

Lewis A. Coser

1957 | British Journal of Sociology | DOI: 10.2307/586859

Źródło

[105] "Liberalism Against Populism: A Confrontation Between the Theory of Democracy and the Theory of Social Choice"

William H. Riker

1982 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[106] "The Theory of Political Coalitions."

Alfred J. Hotz, William H. Riker

1963 | Midwest Journal of Political Science | DOI: 10.2307/2109034

Źródło

[107] "Human Needs and Political Judgment"

Lawrence Hamilton

2009 | New Waves in Political Philosophy | DOI: 10.1057/9780230234994_3

Źródło

[108] "The Two-party System and Duverger's Law: An Essay on the History of Political Science"

William H. Riker

1982 | American Political Science Review | DOI: 10.1017/s0003055400189580

Źródło

[109] "An Introduction to Positive Political Theory"

William H. Riker, Peter C. Ordeshook

1973 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[110] "The Political Economy of Benefits and Costs: A Neoclassical Approach to Distributive Politics"

Barry R.VE Weingast, Kenneth A. Shepsle, Christopher Johnsen

1981 | Journal of Political Economy | DOI: 10.1086/260997

Źródło

[111] "Institutional Arrangements and Equilibrium in Multidimensional Voting Models"

Kenneth A. Shepsle

1979 | American Journal of Political Science | DOI: 10.2307/2110770

Źródło

[112] "The Institutional Foundations of Committee Power"

Kenneth A. Shepsle, Barry R.VE Weingast

1987 | American Political Science Review | DOI: 10.2307/1960780

Źródło

[113] "WHEN EFFECT BECOMES CAUSE:"

Paul Pierson

2021 | Princeton University Press eBooks | DOI: 10.2307/j.ctv1mjqv11.7

Źródło

[114] "Power and path dependence"

Paul Pierson

2015 | Advances in Comparative-Historical Analysis | DOI: 10.1017/cbo9781316273104.006

Źródło

[115] "Madison's Constitution Under Stress: A Developmental Analysis of Political Polarization"

P. Pierson, Eric Schickler

2020 | Annual review of political science (Palo Alto, Calif. Print) | DOI: 10.1146/annurev-polisci-050718-033629

Źródło

[116] "The American Political Economy: Markets, Power, and the Meta Politics of US Economic Governance"

Jacob S. Hacker, Alexander Hertel-Fernandez, P. Pierson, K. Thelen

2021 | Annual review of political science (Palo Alto, Calif. Print) | DOI: 10.1146/annurev-polisci-051120-013916

Źródło

[117] **"The Matthew Effect in Science"**

Robert K. Merton

1968 | Science | DOI: 10.1126/science.159.3810.56

Źródło

[118] **"The Matthew effect in science. The reward and communication systems of science are considered."**

Robert K. Merton

1968 | PubMed

Źródło

[119] **"Socio-Economic Features of the Development of Human Capital (on the Example of Professional Identity of Students of Border Areas) Características socioeconómicas del desarrollo del capital humano (Usando ejemplo de identidad profesional de estudiantes de zonas fronterizas)"**

K. Mannheim, K. Marx, R. Merton, T. Parsons, H. Spencer

Źródło

[120] **"The limits of liberty: between anarchy and Leviathan"**

James McGill Buchanan

1975 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[121] **"The Reason of Rules: Constitutional Political Economy."**

John Broome, Geoffrey Brennan, James McGill Buchanan

1988 | Economica | DOI: 10.2307/2554477

Źródło

[122] **"Polluters' Profits and Political Response: Direct Controls Versus Taxes"**

James McGill Buchanan, Gordon Tullock

2018 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9781315197296-20

Źródło

[123] **"Justice as Fairness: Political Not Metaphysical"**

John Rawls

1991 | Palgrave Macmillan UK eBooks | DOI: 10.1007/978-1-349-21763-2_10

Źródło

[124] "Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age"

Anthony Giddens

2020 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9781003060963-59

Źródło

[125] "Modernity and Self-Identity"

Anthony Giddens

2023 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9781003320609-62

Źródło

[126] "The Nation-State and Violence"

Anthony Giddens

1986 | Capital & Class | DOI: 10.1177/030981688602900111

Źródło

[127] "Agency, Structure"

Anthony Giddens

1979 | Central Problems in Social Theory | DOI: 10.1007/978-1-349-16161-4_3

Źródło

[128] "Selective Control: The Political Economy of Censorship"

Cristina Corduneanu-Huci, Alexander Hamilton

2022 | Political Communication | DOI: 10.1080/10584609.2022.2074587

Źródło

[129] "Needs, Representation and Institutional Change in Africa"

Lawrence Hamilton

2021 | Towards an African Political Philosophy of Needs | DOI: 10.1007/978-3-030-64496-3_9

Źródło

[130] "The political economy of economic policy in Iraq"

A. Hamilton

2020

Źródło

[131] "The debates in the several state conventions on the adoption of the federal Constitution"

Jonathan Elliot, James Madison

2013 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[132] "The Federalist: A Commentary on the Constitution of the United States"

Alexander Hamilton, James Madison, John Jay, Edward G. Bourne

2016

Źródło

[133] "Letters and other writings of James Madison : fourth president of the United States in four volumes"

J. Madison

2009

Źródło

[134] "Democracy and the Countervailing Powers of Bureaucracy, Charisma, and Parliament"

Weber Max

2020 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9780203765173-11

Źródło

[135] "Germany's Future Form of State"

M. Weber

2021 | Max Weber Studies | DOI: 10.1353/max.2021.0000

Źródło

[136] "Presidential Power: The Politics of Leadership."

Kenneth Davison, Richard E. Neustadt

1960 | American Quarterly | DOI: 10.2307/2710338

Źródło

[137] "Presidential Power and the Modern Presidents"

Gaddis Smith, Richard E. Neustadt

1991 | Foreign Affairs | DOI: 10.2307/20044750

Źródło

[138] **"Presidential power: The politics of leadership from FDR to Carter"**

Richard E. Neustadt

1980 | Medical Entomology and Zoology

Źródło

[139] **"Thinking in Time: The Uses of History for Decision-Makers"**

Gaddis Smith, Richard E. Neustadt, Ernest R. May

1986 | Foreign Affairs | DOI: 10.2307/20042806

Źródło

[140] **"A harmonized classification system for FTLD-TDP pathology"**

Ian R. Mackenzie, Manuela Neumann, Atik Baborie, Deepak M. Sampathu, Daniel du Plessis, David M. A. Mann

2011 | Acta Neuropathologica | DOI: 10.1007/s00401-011-0845-8

Źródło

[141] **"Infrastructural Power Revisited"**

Michael Mann

2008 | Studies in Comparative International Development | DOI: 10.1007/s12116-008-9027-7

Źródło

[142] **"7. The Despotic and Infrastructural Powers of Democratic, Autocratic, and Authoritarian Regimes"**

Michael Mann

2019 | States and Nations, Power and Civility | DOI: 10.3138/9781487515201-009

Źródło

[143] **"The Autonomous Power of the State"**

Michael Mann

2019 | Power in Modern Societies | DOI: 10.4324/9780429302824-32

Źródło

[144] **"Governing the Commons"**

Elinor Ostrom B

1990 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511807763

Źródło

[145] "Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action"

Barry C. Field, Elinor Ostrom B

1992 | Land Economics | DOI: 10.2307/3146384

Źródło

[146] "A General Framework for Analyzing Sustainability of Social-Ecological Systems"

Elinor Ostrom B

2009 | Science | DOI: 10.1126/science.1172133

Źródło

[147] "Understanding Institutional Diversity"

Elinor Ostrom B

2006 | Princeton University Press eBooks | DOI: 10.1515/9781400831739

Źródło

[148] "Political Community and the North Atlantic Area"

Richard Rosecrance, Karl Wolfgang Deutsch, Sidney A. Burrell, Robert A. Kann, Maurice Lee

1958 | The Western Political Quarterly | DOI: 10.2307/443668

Źródło

[149] "Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience"

Jacques Godechot, Karl Wolfgang Deutsch

1958 | The American Historical Review | DOI: 10.2307/1849558

Źródło

[150] "Social Mobilization and Political Development"

Karl Wolfgang Deutsch

1961 | American Political Science Review | DOI: 10.1017/s0003055400125134

Źródło

[151] "The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control"

H. M. McLuhan, Karl Wolfgang Deutsch

1965 | University of Toronto Law Journal | DOI: 10.2307/825125

Źródło

Treść tworzy Fundacja Dobre Państwo.
Redaguje i publikuje APA ONE, autorski system redakcyjny Fundacji oparty na AI.
APA ONE Publishing System
Fundacja Dobre Państwo © 2026
Article ID: 2544ca6b-b23a-4ced-b9de-8aa831b8e042